

TIETEELLINEN KIRJOITTAMINEN OPPIMISPROSESSINA

Tieteellinen kirjoittaminen tiedeyhteisössä.

Toimittanut Heli Katajamäki.

Vakki ry. Vaasa 2020. 193 sivua.

ISBN 978-952-68538-7-1 (nid.)

ISBN 978-952-68538-8-8 (PDF)

Tieteellinen kirjoittaminen on tärkein osa akateemista toimintaa, sillä tietoa tuottamalla ja tutkimusta tekemällä opiskelijat sosiaalistuvat osaksi tiedeyhteisöä ja sen viestintäkulttuuria. Tiedeyhteisön jäseneksi pääseminen edellyttää tiettyjen konventioiden ja oman alan tieteen tekemisen periaatteiden oppimista sekä hiljaisen tiedon omaksumista. Tieteenalakohtaiset kirjallisen viestinnän tekstikäytännöt ja tekstilajitaidot vaikuttavat osaltaan myös oleellisesti tieteellisen kirjoittamisen oppimisprosessiin unohtamatta digitalisaatiota sekä uusia viestintäteknologioita. Opiskelijan oppimisprosessia tukevat sekä oppinnäytetöiden ohjaajat että tutkimusseminaarin kanssaopiskelijat.

Vaasan yliopiston teknisen viestinnän professori Anita Nuopposelle omistettu Heli Katajamäen toimittama *Tieteellinen kirjoittaminen tiedeyhteisössä* -kokoelmateos pyrkii tarkastelemaan tieteellistä kirjoittamista tiedeyhteisön viestintänä erityisesti pro gradu -tutkielman kirjoittamisen näkökulmasta. Toimivan kirjallisen viestinnän tiedeyhteisössä mahdollistavat kirjoittamisen tutkimus, opetus ja opiskelu sekä erilaisten toimijuuksien ja roolien tuntemus. Teos painottuu tutkielmaa tekevän opiskelijan tukemiseen ja näin ollen soveltuu hyvin tieteellisen kirjoittamisen opettajille ja oppinnäytetöiden ohjaajille, mutta myös aiheesta kiinnostuneille humanististen ja yhteiskuntatieteellisten alojen maisteri- ja jatko-opiskelijoille.

Teos jakautuu kahteen osaan: neljään tutkimusartikkeliin ja kuuteen oppikirja-artikkeliin. Kaikki kokoelman artikkelit ovat käyneet läpi vertaisarvioinnin prosessin. Artikkeleita yhdistää ajatus kirjoittamisesta taitona, jota opiskelija voi kehittää ja joka nimenomaan kehittyy tekemällä – eli kirjoittamalla.

Tutkimusartikkelit

Tutkimusartikkeleissa käsitellään tieteellistä kirjoittamista monitahoisena oppimis- ja ohjausprosessina. Tieteellisen kirjoittamisen oppimisessa korostuu kirjoittajan sosiaalistuminen tiedeyhteisön konventioihin ja tutkielman institutionaalisiin käytäntöihin, joita ohjaavat tieteenalatieto sekä tieteenalaan liittyvät tekstilajikäytänteet ja metakognitiivinen tekstilajitietoisuus. Toisaalta tutkielman työstäminen ja valmiiksi saattaminen edellyttävät motivaatiota ja tavoitteellisuutta, joka näkyy opiskelijan itseohjautuvuutena ja itsenäisenä otteena tutkielmaprosessissa. Lisäksi tutkielmaa kirjoittavan opiskelijan tulee olla tietoinen omasta kirjoittajan äänestään tieteellisessä tekstissä – sen kuulumisesta tai häivyttämisestä. Pro gradu -tutkielman kirjoittamisprosessissa myös ohjausjärjestelyillä ja kirjoittamisen tuella on oleellinen rooli.

Artikkelissaan Käsitteiden analysointi tieteellisen kirjoittamisen oppimisen menetelmänä Katajamäki korostaa tieteellistä kirjoittamista sosiokulttuurisena käytäntönä ja oppimisprosessina genrepedagogiikan viitekehityksessä. Genrepedagogiikkaan perustuvassa oppimisprosessissa tekstilajit nähdään kulttuurisidonnaisina viestintäkäytänteinä, joihin liittyy odotuksia ja joita opettamalla pyritään lisäämään opiskelijan metakognitiiv-

vista tietoa ja taitoa (s. 16). *Metakognitiolla* taas viitataan 'tietoon tiedosta' eli yksilön kykyyn reflektoida, ymmärtää ja säädellä tietoisesti omaa oppimistaan (s. 18).

Metakognitiivinen tekstilajitietoisuus eli kielen käytön osaamisen tiedostaminen on oleellinen osa kirjoittamaan opettamisen ja oppimisen prosessia (Negretti & Kuteeva 2011, Negretti & McGraft 2018). Tutkimuksessaan Katajamäki pyrki selvittämään, miten käsiteanalyysin eli käsitteiden kielellistämisen avulla opiskelijoiden metakognitiivinen tekstilajitietoisuus kehittyi, mikä puolestaan auttoi oman alan erikoiskielen ja kirjoittamisen sosiokulttuuristen käytänteiden omaksumista. Yhteenvetona Katajamäki toteaa, että käsiteanalyysiharjoitteiden ja opiskelijoiden palautteen perusteella heidän metakognitiivinen tekstilajitietoisuutensa kehittyi. Kokonaisuudessaan Katajamäen artikkeli kiteyttää metakognitiivisen tekstilajitietoisuuden ja painottaa sen merkitystä kirjoittamisen opetuksessa.

Teoksen toisessa tutkimusartikkelissa Kantola tarkastelee kahden pro gradu -tutkielmaa työstävän opiskelijan kirjoitusprosessia itsensä johtamisen ja minäpystyvyyden näkökulmasta. Sosiokognitiiviseen teoriaan perustuvan ajattelun mukaan yksilö säätelee omaa toimintaansa omiin käsityksiinsä pohjaten. Kantolan haastattelututkimuksen metodinen viitekehys on narratiivisuus eli tarinallisuus. Tutkimusote korostaa tarinoiden merkitystä inhimillisen todellisuuden tulkitsijana ja jäsentäjänä.

Sosiokonstruktivistisen näkemyksen mukaan tarinoiden avulla luodaan merkityksiä kertojasta ja hänen elämästään (Heikkinen 2007). Oman tutkielmatyön johtamiseen kuuluvat olennaisesti motivaatio ja siihen liittyvät haasteet, kirjoitusprosessin hallinta ja ohjausjärjestelyt sekä suunnitelmallisuus. Opiskelijan uskomukset – sekä myönteiset että kielteiset – vaikuttavat pro-

sessiin. Tutkimusten mukaan vahva pystyvyysusko itseensä lisää aktiivisuutta ja kykyä suoriutua haasteista paremmin (Zimmerman 2000). Muita tutkielman valmistumista edistäviä tekijöitä ovat Kantolan tutkimuksen perusteella tavoitteellisuus, aiheen merkitys sekä tutkielman tekemisen mielekkyys. On hyvä kuitenkin ottaa huomioon, että opiskelijoilla on hyvin erilaiset elämäntilanteet, jotka voivat vaikuttaa tutkielman tekemiseen. Lieneekin syytä pohtia, miten ohjaajat voisivat tukea opiskelijaa, jolla on vaikeuksia motivaation ja itseohjautuvuuden kanssa.

Teoksen kolmannessa tutkimusartikkelissa Puskala tarkastelee, miten kirjoittajan oma ääni kuuluu tieteellisessä tekstissä. Opiskelijan sosiaalistuessa osaksi tiedeyhteisöä kirjoittamisen avulla, tulee hänen olla tietoinen tieteenalan institutionaalisista käytännöistä liittyen kirjoittajan äänen kuulumiseen ja näkymiseen. Tieteellistä tekstiä luonnehtivat *intertekstuaalisuus* eli moniäänisyys, kommunikatiivinen ote tiedon välittämiseen sekä tekstilajit eli genret. Intertekstuaalisuudella viitataan tekstissä useisiin läsnä oleviin ääniin, joiden avulla tekstit muodostuvat osaksi tekstien verkostoa.

Akateemiset viestintäidot muodostavat oleellisen osan tieteellistä kirjoitusprosessia ja ne oppiakseen opiskelijan tulee olla tietoinen oman tieteenalansa käytännöistä. Perinteisesti tieteellinen diskurssi pyrkii objektiivisuuteen ja neutraalisuuteen ja tämä voi näkyä esimerkiksi kirjoittajan äänen häivyttämisenä. Tieteellistä kirjoittamista oppivan tuleekin pohtia, viittaako hän itseensä *minä*-pronominilla vai kertooko hän tutkimuksesta passiivista, nollapersoonaa tai substantiiveja käyttäen. Puskalan mukaan kirjoittajan äänen ilmeneminen tieteellisissä teksteissä riippuu sekä tieteenalasta ja sen käytänneistä että tekstilajista, jota teksti edustaa. Puskala toteaa tieteellisten tekstilajien olevan sosiaalista toimintaa ja näin ollen alttiita muutoksille, mutta kysyy kuinka paljon tietyt tieteelliset tekstit itse asi-

assa eroavat toisistaan ja millaiset uudistukset ovat mahdollisia?

Haluaisin tuoda esiin, että viime aikoina akateemisten tekstitaitojen yhteydessä on alettu puhua kielten limittäisyydestä (*translingualism, translanguaging*) ja kirjoittajan monista kielellisistä resursseista. Ahlholm (2020, 16) käyttää ilmiöstä suomeksi termiä limittäiskieleily, jonka jälkiosa viittaa nimenomaan kielen toiminnalliseen luonteeseen ja merkitysten rakentamiseen. Monikielisiä resursseja kielen käytössä ovat kielenvaihto (*codeswitching*), kielen ylittäminen ja sekoittaminen (*crossing, codemeshing*) (Canagarajah 2013, Coulmas 2018). Kysymys kuuluukin, miten ja missä määrin monikielisyys voitaisiin hyväksyä osaksi tieteellistä kirjoittamista? Koska kieleen liittyvät valinnat ovat luonteeltaan ideologisia sekä sosiopoliittisesti värittyneitä, yksi- ja monikielisuuden tulisi olla tulevaisuudessa myös tieteellisen kirjoittamisen tarkastelun kohteena.

Tutkimusartikkeliosion päättää artikkeli, jossa Katajamäki ja Isohella tarkastelevat diskurssianalyttisesta viitekehuksesta yliopiston opinnäytetöiden ohjaajien roolia ja kirjoittamisen tukea ohjaajien näkökulmasta. Ohjausta voi pitää tiedeyhteisössä tapahtuvana sosiaalisena toimintana ja vuorovaikutustilanteena, joka auttaa opiskelijaa omaksumaan oman tieteenalan tieteellisen kirjoittamisen konventiot. Tutkielman tekeminen ja kirjoittaminen ovat osa sosiaalistumista institutionaalisiin käytänteisiin, joihin liittyy akateemisten tekstilajitaitojen lisäksi pedagoginen ohjaaja-opiskelija suhde, opinnäytetyön arviointi sekä palautteen antaminen. Opinnäytetöiden ohjaajien tehtävänä on ohjata opiskelijan kirjallista viestintää kohti tiedeyhteisön ja oman tieteenalan käytänteitä.

Tutkimuksen pohjalta Katajamäki ja Isohella nostivat esiin neljä erilaista ohjaajaroolia: ohjeistaja, mentori, tilanteeseen sopeutuja ja vastuuttaja. Ohjaaja voi omaksua jokaiseen tilanteeseen parhaaksi sopivan roolin opiske-

lijän osaamisen ja oppineisuuden perusteella. Kuten Katajamäki ja Isohella painottavat, ohjausprosessin kehittäminen edellyttää tutkielmaproessia tukevia käytänteitä, suunnitelmallista toimintaa ja kollegiaalista yhteistyötä. Tämä ei välttämättä toteudu näin ihanteellisesti tämän hetken tiedeyhteisössä. Miten konkreettisesti opinnäytetöiden ohjaajia voisi auttaa asettumaan paremmin ohjattavan asemaan ja tiedostamaan hänen tarpeensa?

Oppikirja-artikkelit

Teoksen oppikirja-artikkelit avaavat näkökulmia opinnäytetöiden tutkimiseen ja kirjoittamiseen liittyviin aspekteihin: käsitteiden ja termien käyttöön, tekstin jäsentämiseen, argumentointiin ja opponointiin. Tieteelliseen kirjoittamiseen teknologisesta näkökulmasta otetaan myös kantaa.

Teknisen viestinnän emeritaprofessori Anita Nuopponen kirjoittaa artikkelissaan systemaattisesta käsiteanalyysistä tutkijan työssä. Artikkelin pohjautuu pitkälti Nuopponen tutkimusuraan, jonka hän on tehnyt terminologisen ja käsiteanalyysin kehittämisen parissa. Systemaattisen käsiteanalyysin työkalujen avulla tutkija pystyy selkeyttämään teoreettisen viitekehysten käsitteistöä ja termistöä, suunnittelemaan ja jäsentämään tutkimusprosessia, analysoimaan aineistoa sekä esittämään tulokset koostetusti. Käsitteiden ja käsitteistöjen avulla tutkija pyrkii abstrahoidaan tutkimansa ilmiöt käsitteelliselle tasolle ja jäsentämään tietoa erilaisiksi käsitejärjestelmiksi ja termistöiksi, joihin kuuluu muitakin työkaluja kuten luokitteluita ja luokituksia, malleja ja jäsennyksiä. Tutkimuksessaan Nuopponen on yhdistänyt teoreettiset käsitejärjestelmät visuaaliseen havainnollistamiseen luomallaan satelliittimallilla (2016), joka muistuttaa miellekarttoja ja muita visuaalisia ajatuskarttoja.

Nuopponen esittää, että käsiteanalyysia voi käyttää tutkimuksen tekemisen eri osiin ja vaiheisiin, sen avulla voi setviä ajatussolmuja, tehdä valintoja, rajata tutkimuskohdetta ja näkökulmaa, tarkentaa tutkimusasetelmaa ja tutkimusprosesseja. Opiskelijalle puolestaan käsiteanalyysi tarjoaa työkaluja oman tutkimussuunnitelman ja tutkielman visuaaliseen ja käsitteelliseen hahmottamiseen. Kuten Nuopponen painottaa, systemaattisen käsiteanalyysin keskeinen anti onkin auttaa mallintamaan inhimillistä ajattelua metakäsitteiden avulla ja hahmottamaan eri tapoja jäsentää maailmaa ja tutkimuskohdetta. Toisaalta aivan tutkimusprosessin alkuvaiheessa, opiskelijan laatiessa ensimmäistä tutkimussuunnitelmaa hänelle ei ehkä ole vielä kertynyt tarpeeksi tietoa tai näkemystä käsitteisiin ja termistöihin liittyvistä teoreettisista viitekehyksistä ja koulukunnista. Asioista puhuminen ja kirjoittaminen niiden oikeilla ja osuvilla käsitteillä edellyttää lukeneisuutta ja kriittistä ajattelua.

Tieteellisen tekstin jäsentämisestä kirjoittavat Koskela ja Pilke peräänkuuluttavat opinnäytetöiden jäsentämiseen liittyviä sekä *rakenteellisia* (oman tieteenalan käytännöt) että *sisällöllisiä* (tarkasteltavien ilmiöiden tarkoituksenmukainen esittäminen) näkökulmia. Objektiivisuuden ja neutraaliuden lisäksi tekstiä ohjaa lähteiden käyttö ja ennen kaikkea sen rakenne ja jäsenitys. *Jäsentämisellä* kirjoittajat tarkoittavat tapaa, jolla tekstin eri osien esittämisjärjestys on toteutettu. Jäsentämisen logiikkaan kuuluvat yhtenäisyys, koherenssi, metatekstin käyttö, argumentaatio sekä hierarkkisuus (s. 124–125). Koskela ja Pilke toteavat tieteellisen kirjoittamisen olevan usein luonteeltaan mallioppimista, jolloin tekstin jäsentämistä opitaan sekä lukemis-, analysointi- ja kirjoittamisprosessin kautta.

Nuopponen käsiteanalyysi -artikkelin lisäksi myös Nissilä ja Koskela tutkivat artikkelissaan termien käsittelyä opinnäytetöiden

laatimisprosessissa. Termit heijastavat erikoisalan käsitteellistä rakennetta ja sitovat tekstiin tiettyyn alaan ja tutkimusperinteeseen. Haasteita tuovat erityisesti monikielisten termien käyttö ja mahdolliset käännösratkaisut. Koska tieteellinen kirjoittaminen on ajattelun tiivistämistä ja jäsentämistä, myös termien johdonmukainen valinta ja käyttö on olennaista kirjoitusprosessissa. Termien valinnan myötä tieteellistä ajattelua on helpompi sanoittaa ja osallistua tiedeyhteisön yhteiseen viestintään.

Käsitteitä ja termityötä käsittelevissä artikkeleissa ei mainita, että Suomessa toimii avoimen tieteen periaatteita noudattava monitieteinen *Tieteen termipankki* (tieteen-termipankki.fi). Tavoitteena on muodostaa tieteenalojen yhteinen, avoin ja jatkuvasti päivittyvä termitietokanta tiedeyhteisön ja kansalaisten käyttöön.

Nissilä ja Koskela korostavat kirjoittamisen lineaarisesta prosessista vastakohtana ajattelun ei-lineaarille, moniulotteiselle luonteelle. Heidän mukaansa kirjoitusprosessi jakautuu valmisteluun, tekstin luonnosteluun, itse kirjoittamiseen ja palautteeseen – jonka jälkeen tekstiä taas muokataan – sekä oikolukuun ja viimeistelyyn (s. 136). Näin tarkasteltuna itse kirjoittaminen on myös ei-lineaarinen prosessi, joka etenee pikkuhiljaa, kun taas kirjoitus eli teksti on luonteeltaan johdonmukaisesti etenevä – argumenttia kuljettava – kokonaisuus alusta loppuun.

Lehtonen käsittelee artikkelissaan argumentatiivista tutkimusotetta sekä argumentoinnin filosofiaa ja historiaa. Lehtonen mainitsee, että onnistunut argumentointi on yksi tieteellisen kirjoittamisen tavoitteista ja hyvän tieteellisen esityksen tuntomerkeistä. Argumentointi on työkalu, jonka avulla tieteellisen tutkielman kirjoittaja voi ohjata omaa kirjoitusprosessiaan. Lehtonen nostaa esiin kolme argumentointitapaa. *Ratio-naalisen* argumentoinnin avulla tavoitellaan mahdollisimman täsmällistä kielenkäyttöä, kun taas *retorinen* argumentointi takertuu

kielen moniselitteisyyksiin ja esittelee tahallisesti virheellisiä päätelmiä usein tunteisiin ja auktoriteetteihin vetoamalla. *Reilu* argumentointi pyrkii vastuulliseen uskomusten perusteluihin ja korostaa argumentoijan rehellisyyttä ja muiden taustaoletuksien tärkeyttä.

Artikkelin filosofinen ja tieteenfilosofinen lähestymistapa vie artikkelin enemmän kohti abstraktia pohdintaa tieteellisistä päättelyprosesseista (deduktio, induktio), mutta ei ehkä anna opinnäytetyötään kirjoittavalle opiskelijalle käytäntöä varten konkreettisia vinkkejä. Pedagogisen lähestymistavan argumentointiin tarjoaa Belcher (2019), jonka mukaan argumentoinnin ja argumentin tulisi kulkea tutkielman punaisena lankana läpi tekstin. Lisäksi argumenttia täytyisi testata erilaisten testien avulla useista eri näkökulmista (Belcher 2019, 68–74) ja myös vertaispalautetta hyödyntäen.

Akateemisiin viestinnällisiin vuorovaikutustaitoihin kuuluu myös suullinen viestintä opponointitilanteessa. Hirsto ja Soronen tarkastelevat artikkelissaan opponointia oppimistilanteena opinnäytetyön kirjoittamiseen liittyvässä tutkielmaseminaarissa. Opponoinnin tarkoituksena on tukea tekstin kirjoittajaa ja auttaa häntä kehittämään kirjoittamistaan, mutta se on tärkeä oppimistilanne myös oppoijalle. Rakentava ja onnistunut opponointi on arviointia, koettelua, kehitysehdotusten antamista sekä kannustamista (s. 162). Opponoinnin avulla opiskelija kehittää kriittisen arvioinnin, rakentavan palautteen sekä dialogin taitoja. Tätä niin sanottua myönteistä, tukevaa ja kannustavaa palautteen antamista kutsutaan *affektiivisesti vuorovaikutukseksi* (s. 168). Aktiivinen kuunteleminen, toisten emotionaalille reaktioille herkistyminen lisää empatiakykyä ja edesauttaa ryhmän positiivista ilmapiiriä. Hirsto ja Soronen tähdentävät, että tutkielmaseminaarissa toimiminen on osaltaan tiedeyhteisöön sosiaalistumista, jossa korostuu yhteisöllinen oppiminen, vastuun jakaminen sekä tiedon ja ymmärryksen

tuottaminen. Koska opponointi muodostaa tärkeän osan akateemista vuorovaikutusta, on syytä kysyä, miten tutkielmaseminaareissa ohjeistetaan oppoijaa ja miten tätä oppimisprosessia tuetaan. Etenkin opintojen alussa kynnys arvioida kriittisesti kanssaoiskelijan tutkielmaa voi olla liian korkea useista erisyistä. Lienee selvää, että onnistuneen opponointiprosessin takana ovat ohjaajan neuvot ja tilanteen pedagoginen hallinta.

Oppikirja-artikkeliosion päättää Sihvosen teknologinen näkökulma tutkimukseen median ja viestinnän tutkimuksen viitekehystä. Sihvonen kirjoittaa sosioteknisestä ajattelusta, ”jossa sosiaalinen ja teknologinen nähdään yhteenkietoutuneina ja toisiaan muokkaavina ulottuvuuksina esim. kompleksisen järjestelmän kehittämisessä” (s. 176). Tieteellistä tietoa tuotetaan tai välitetään yhä useammin teknologisessa ympäristössä. Verkojulkaisuihin linkittyvät olennaisesti algoritmit, lainausten määrä, viittaussuhteet ja niihin liittyvät rihmastot. Näin ollen teknologia liittyy vahvasti inhimilliseen tutkimukseen ihmis-koneviestinnän, tekoälyn, koneälyn ja robotiikan vallitessa alaa. Teknologian mahdollistavat työkalut ovat korvanneet perinteiset työkalut ja ihmisen kognitiiviset kompetenssit ja näin ollen Sihvosen mukaan hakukoneita voidaan pitää pitkäkestoisen muistin korvaajina, digitaalisia arkistoja kollektiivisina muistijälkinä sekä sosiaalista mediaa kanssakäymisen alustana.

Sihvosen mielenkiintoinen tieteenfilosofinen pohdinta uusmaterialismin ja posthumanismin hengessä teknologiatutkimuksen tulevaisuudesta nousee paikoin hyvin abstraktille tasolle ja lieneekin syytä kysyä, miten käytännössä tieteellinen kirjoittaminen nivoutuu siihen. Sihvonen ei artikkelissaan käsittele jo tiedeyhteisölle tuttuja, teknologisia työkaluja. Jos ajatellaan tutkimusavusteista teknologiaa opinnäytetyötä kirjoittavan ja häntä ohjaavan näkökulmasta, keskiöön nousevat oikean tieteenalakohtaisen hakutietokannan,

viitetietokannan ja aineiston säilyttämisen digitaalisen paikan valinta. Lisäksi pohdintaa ansaitisivat avoin tiede ja sen periaatteet sekä esteetön tieteen julkaiseminen.

Muutamista sisältöön liittyvistä toisteisuuksista (tekstilaji ja sen määritelmät, käsitteet ja terminologia) ja vaikka joukossa on myös käsitteellisempiä, jopa korkealentoisia-kin artikkeleita, teos on itsessään oiva opastus tieteellisen kirjoittamisen tutkimus- ja oppimisprosessiin. Toisaalta on hyvä muistaa, että tutkielman kirjoittamista käsiteltäessä olisi olennaista korostaa akateemisten tekstitaitojen ja erityisesti dynaamisen kirjoittamis-

prosessin merkitystä. Lillis (2013) kirjoittaa akateemisen kirjoittamisen dynaamisesta luonteesta, jossa kirjoittaminen on prosessi, joka rakentuu aiemmille resursseille ja on alisteinen ajan ja paikan muutoksille. Tieteellisiä tekstejä voitaisiin luonnehtia liikuteltaviksi (*mobile*), sillä niiden kirjoitusprosessin aikana niitä työestetään jatkuvasti ja ne käyvät tietyn seulan läpi (Lillis 2013).

Linda Nurmi
Helsingin yliopisto
linda.nurmi@helsinki.fi

LÄHTEET

- Ahlholm, M. (2020). Kielitaitoiseksi kasvaminen. Teoksessa L. Tainio, M. Ahlholm, S. Grünthal, S. Happonen, R. Juvonen, U. Karvonen & S. Routarinne (2020). *Suomen kieli ja kirjallisuus koulussa*. Suomen ainedidaktinen tutkimusseura. Ainedidaktisia tutkimuksia 18.
- Belcher, W. L. (2019). *Writing your journal article in twelve weeks. A guide to academic publishing success*. The University of Chicago Press.
- Canagarajah, S. (2013a). *Translingual practice: Global Englishes and cosmopolitan relations*. Routledge.
- Canagarajah, S. (toim.) (2013b). *Literacy as translingual practice: Between communities and classrooms*. Taylor & Francis Group.
- Coulmas, F. (2018). An introduction to multilingualism: Language in a changing world. Teoksessa *An Introduction to Multilingualism*. Oxford University Press.
- Heikkinen, H. (2007). Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II*. PS-kustannus. 142–158.
- Katajamäki, H. (2016). Itsekriittisistä itsevarmoiniin luentoihin – talousuutinen noviisin ja kokeneen lukijan tulkitsemana. *AFinLAn Vuosikirja*, 74, 216–233.
- Lillis, T. (2013). The Sociolinguistics of Writing. Teoksessa *The sociolinguistics of writing*. Edinburgh University Press.
- Negretti, R. & M. Kuteeva (2011). Fostering metacognitive genre awareness in L2 academic reading and writing: a case study of pre-service English teachers. *Journal of Second Language Writing*, 20, 95–110.
- Negretti, R. & L. McGraft (2018). Scaffolding genre knowledge and metacognition: Insights from an L2 doctoral research writing course. *Journal of Second Language Writing*, 40, 12–31.
- Nuopponen, A. (2016). Satellite system as a visualization tool for concept analysis. Teoksessa H. E. Thomsen, A. Pareja-Lora, & B. N. Madsen (toim.), *Term Bases and Linguistic Linked Open Data: Proceedings of TEK 2016 the 12th International conference on Terminology and Knowledge Engineering*. Copenhagen Business School. CBS. 90–200.
- Tieteen termipankki*. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Termipankki:Etusivu> (viitattu 5.10.2021.)
- Zimmerman, B. (2000). Self-efficacy: An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 82–91.